

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาของปัญหา

ตลอดระยะเวลาที่ผ่านมา มีงานการศึกษา ค้นคว้า จำนวนมากเกี่ยวกับ “ ประวัติศาสตร์อยุธยา ” ไม่ว่าจะเป็นวิทยานิพนธ์ งานวิจัย หรือบทความ ซึ่งเคยเสนอความคิด และประเด็นต่าง ๆ ทั้งด้านการเมือง เศรษฐกิจ และสังคม สำหรับ “ ประวัติศาสตร์การเมืองสมัยอยุธยา ” นั้น ปรากฏการณ์ “ การแย่งชิงอำนาจทางการเมือง ” เป็นสิ่งที่ผูกพันและดำเนินมาตลอดระยะเวลา 417 ปี จากจำนวนการแย่งชิงอำนาจทางการเมืองที่มีมากกว่า 30 ครั้ง ทำให้สภาพการณ์ทางการเมืองในสมัยอยุธยามีความน่าสนใจอยู่เสมอ โดยทั่วไปเราทราบกันดีอยู่แล้วว่า เหตุการณ์ในการแย่งชิงอำนาจทางการเมืองในแต่ละครั้งนั้นดำเนินไปอย่างไร เช่น การที่กลุ่มขุนพิเรนทรเทพกำจัดขุนวรวงศาธิราชและแม่อยู่หัวศรีสุดาจันทร์ด้วยการลอบโจมตี พระศรีศิลป์นำกำลังพลบุกเข้าพระราชวังหลวงในสมัยสมเด็จพระมหาจักรพรรดิ หรือการยึดอำนาจของเจ้าพระยาอัครมหาเสนาบดีจากพระเชษฐาธิราช เป็นต้น แต่ยังไม่เคยมีการศึกษาอย่างจริงจังว่า ทำไมกลุ่มของขุนพิเรนทรเทพจึงเลือกที่จะลอบโจมตีขบวนเรือของขุนวรวงศาธิราชที่ปากคลองบางปลากหมอ ทำไมพระศรีศิลป์จึงบุกเข้าพระราชวังหลวงได้โดยง่าย หรือเจ้าพระยาอัครมหาเสนาบดีดำเนินการอย่างไรในการยึดอำนาจจากพระเชษฐาธิราช คำถามเหล่านี้นำไปสู่การศึกษา เรื่อง “ รูปแบบการแย่งชิงอำนาจทางการเมืองในสมัยอยุธยา พ.ศ.1893 - 2310 ” ซึ่งเป็นความพยายามที่จะศึกษาและวิเคราะห์ถึงรูปแบบ วิธีการ และความเปลี่ยนแปลงของการแย่งชิงอำนาจทางการเมืองในสมัยอยุธยา รวมไปถึงปัจจัยที่ทำให้เกิดความเปลี่ยนแปลงในรูปแบบการแย่งชิงอำนาจทางการเมือง นอกจากนี้ยังต้องการแสดงให้เห็นถึงความสัมพันธ์ระหว่างการแย่งชิงอำนาจทางการเมืองกับลักษณะทางกายภาพของเมืองอยุธยาและปริมณฑล โดยเฉพาะอย่างยิ่งพระราชวังและวัด

จากการศึกษาพบว่า การแย่งชิงอำนาจทางการเมืองในสมัยอยุธยามีอยู่ 2 รูปแบบ คือ การแย่งชิงอำนาจทางการเมืองโดยการใช้อำนาจจำนวนมาก และการแย่งชิงอำนาจทางการเมืองโดยการลอบทำร้าย ในการใช้อำนาจจำนวนมากนั้นมีการรวบรวมกำลังพล 2 ลักษณะ คือ การรวบรวมกำลังพลจากภายนอกเขตกำแพงพระนคร กับการ

รวบรวมกำลังพลจากภายในเขตกำแพงพระนคร ส่วนการลอบทำร้ายนั้นมียุทธวิธีอยู่ 2 ลักษณะ คือ การลอบสังหาร กับการอาศัยอำนาจกฎหมาย รูปแบบการแย่งชิงอำนาจทางการเมืองทั้ง 2 รูปแบบนี้ มีความเปลี่ยนแปลงควบคู่กันมาแต่ในลักษณะที่แตกต่างกัน คือ รูปแบบการแย่งชิงอำนาจทางการเมืองในระยะแรกเป็นการใช้กำลังพลจำนวนมากจากเขตปริมณฑล เมื่อถึงรัชสมัยของสมเด็จพระบรมราชาธิราชที่ 2 และสมเด็จพระบรมไตรโลกนาถ การใช้กำลังพลจำนวนมากจากบริเวณปริมณฑลก็ลดลง และเปลี่ยนมาเป็นการใช้กำลังพลจากกระยะที่ใกล้เขตกำแพงพระนครมากขึ้นแทน การลอบทำร้ายได้ถูกนำมาใช้เพื่อการแย่งชิงอำนาจทางการเมืองอย่างจริงจัง จนกระทั่งเมื่อ พ.ศ. 2153 มีการใช้กำลังพลจำนวนมากจากภายในเขตกำแพงพระนครเป็นครั้งแรก และมีมากขึ้นนับจากนั้น แต่การใช้กำลังพลจากภายนอกเขตกำแพงพระนครก็ยังคงมีอยู่บ้าง ในขณะเดียวกันการลอบทำร้ายก็มีการนำมาใช้บ่อยครั้งขึ้นด้วย จะเห็นได้ว่ารูปแบบการใช้กำลังพลมีความเปลี่ยนแปลงในด้านวิธีการ ส่วนรูปแบบการลอบทำร้ายมีความเปลี่ยนแปลงในด้านปริมาณเป็นหลัก ปัจจัยที่มีส่วนในการเปลี่ยนแปลงของรูปแบบการแย่งชิงอำนาจทางการเมือง ได้แก่ ระบบการควบคุมกำลังคน ระบบการรักษาความปลอดภัย (เวลาปกติ) และลักษณะทางกายภาพของเมืองอยุธยาและปริมณฑล ซึ่งปัจจัยหลังนี้เป็นกรณีที่ต้องการศึกษาเป็นพิเศษ เนื่องจากปัจจัยนี้มีส่วนสำคัญในการกำหนดการใช้ปัจจัยแรก ๆ ที่กล่าวมา โดยเฉพาะอย่างยิ่งสถานที่ที่สำคัญที่สุด คือ พระราชวัง ในฐานะที่เป็น “ เป้าหมาย ” ของการแย่งชิงอำนาจทางการเมือง และวัดในฐานะที่เป็น “ ที่ตั้ง ” ในการแย่งชิงอำนาจทางการเมือง และ “ ที่ลี้ภัย ” จากการแย่งชิงอำนาจทางการเมืองด้วย รวมไปถึงลักษณะทางกายภาพอื่น ๆ เช่น แม่น้ำ คลอง ถนน เป็นต้น เพื่อแสดงถึงความสัมพันธ์ระหว่างการดำเนินการเพื่อการแย่งชิงอำนาจทางการเมืองกับลักษณะทางกายภาพของเมืองอยุธยาและปริมณฑลที่มีต่อกัน

วัตถุประสงค์

1. เพื่อศึกษารูปแบบและวิธีการในการแย่งชิงอำนาจทางการเมืองในสมัยอยุธยา
2. เพื่อศึกษาและวิเคราะห์ความเปลี่ยนแปลงและปัจจัยที่ทำให้เกิดความเปลี่ยนแปลงของรูปแบบการแย่งชิงอำนาจทางการเมือง

ขอบเขตของการวิจัย

1. ศึกษาการแย่งชิงอำนาจทางการเมืองในสมัยอยุธยา ตั้งแต่ พ.ศ.1893-2310
2. การแย่งชิงอำนาจทางการเมืองในที่นี้ คือ การแย่งชิงราชบัลลังก์เพื่อให้ได้มาซึ่งอำนาจสูงสุดทางการเมืองการปกครอง ไม่ว่าจะประสบความสำเร็จหรือล้มเหลวก็ตาม
3. พื้นที่ที่ทำการศึกษา คือ เมืองอยุธยาและปริมณฑล คือ เมืองสุพรรณบุรี เมืองลพบุรี และเมืองเพชรบุรี

แนวเหตุผล ทฤษฎีที่สำคัญ หรือสมมติฐาน

รูปแบบการแย่งชิงอำนาจทางการเมืองในสมัยอยุธยามี 2 รูปแบบ คือ การใช้กำลังพลจำนวนมากและการลอบทำร้าย ในระยะแรกเป็นการใช้กำลังพลจำนวนมากจากภายนอกพระนคร ต่อมามีการใช้กำลังพลจากภายในพระนครมากขึ้น และการลอบทำร้ายก็บ่อยครั้งขึ้นด้วย ปัจจัยที่ทำให้เกิดความเปลี่ยนแปลงของรูปแบบ คือ ระบบการควบคุมกำลังคน ระบบการรักษาความปลอดภัย และลักษณะทางกายภาพของเมืองอยุธยาแลปริมณฑล

ประโยชน์ที่ได้รับ

1. ได้ทราบถึงรูปแบบและวิธีการในการแย่งชิงอำนาจทางการเมืองในสมัยอยุธยา
2. ได้ทราบถึงความเปลี่ยนแปลงและปัจจัยที่ทำให้เกิดความเปลี่ยนแปลงของรูปแบบการแย่งชิงอำนาจทางการเมือง

วิธีการดำเนินการวิจัย

เป็นการดำเนินการวิจัยทางเอกสาร (Documentary Research) โดยศึกษาจากเอกสารทางประวัติศาสตร์และโบราณคดี และนำมาวิเคราะห์ตามกระบวนการวิจัยทางประวัติศาสตร์ (Historical Methodology)

หมายเหตุ

อักษรย่อที่ใช้เกี่ยวกับชื่อหนังสือที่อ้างอิง มีดังนี้

1. พก.ฉบับหลวงประเสริฐอักษรนิติ คือ พระราชพงศาวดารกรุงเก่าฉบับหลวง
ประเสริฐอักษรนิติ
2. พก.ฉบับพระจักรพรรดิพงศ คือ พระราชพงศาวดารกรุงศรีอยุธยาฉบับพระ
จักรพรรดิพงศ
3. พก.ฉบับพันจันทนุมาศ คือ พระราชพงศาวดารกรุงศรีอยุธยาฉบับพัน
จันทนุมาศ
4. พก.ฉบับสมเด็จพระพนรัตน์ คือ พระราชพงศาวดารกรุงศรีอยุธยาฉบับ
สมเด็จพระพนรัตน์
5. พก.ฉบับบริติชมิวเซียม คือ พระราชพงศาวดารกรุงสยามฉบับบริติช
มิวเซียม
6. พพ.ฉบับพระราชหัตถเลขา คือ พระราชพงศาวดารฉบับพระราชหัตถเลขา

ศูนย์วิทยพัชกร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย